

παρ' Ἑβραίοις ἐκφωνούμενον· τοῦτο τὸ μέτρον ἔστιν ἐν Χρονογραφίαις Εὐσεβίου καὶ τῶν ἄλλων χρονογράφων δηλούμενον, ὡς ἕκαστος τῶν τότε βασιλέων κατὰ φιλοτιμίαν τῷ δήμῳ Ῥωμαίων πρὸς εὐφρασίαν ἐχαρίζοντο, ὃ ἐρμηνεύεται *συνημιένον*, ἢ *συνεστραμμένον*.

A braei etiam usurpant. Meminit hujus mensurae et Eusebius in *Chronicis* aliique chronologi. Apud quos imperatorum quilibet magnificentiae suae ostentandae studio congiarium populo Romano ad epulandum largiri solebat: quae vox idem significat ac *conjectum*, sive *coagmentatum*.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Πρὸς Διόδωρον ἐπίσκοπον Τύρου

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΒ' ΛΙΘΩΝ ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΤΟΛΙΣΜΟΙΣ ΤΟΥ ΑΑΡΩΝ ΒΙΒΑΙΟΝ.

S. P. N. EPIPHANII EPISCOPI CYPRI

AD DIODORUM TYRI EPISCOPUM

DE DUODECIM GEMMIS QUAE ERANT IN VESTE AARONIS LIBER.

Iola Ierotarantino interprete.

Ἦτησας (παρ' ἑμοῦ [7']), τιμιώτατε (Διόδωρε), περὶ τῶν ἐν τῷ λογίῳ τῆς ἐπωμίδος τοῦ ἱερέως ἐπὶ τοῦ στήθους Ἀαρὼν προστεταγμένων τότε ἐμπορησθαι λίθων, τὰς τε ὀνομασίας, τὰς τε χροῶς, εἴτ' οὖν ἰδέας, τοὺς τε τόπους, καὶ τὰς εἰς θεοσέβειαν φερούσας τῶν αὐτῶν λίθων θεωρίας, καὶ ἕκαστος λίθος, ὑπὲρ ποίας φυλῆς ἐτέτακτο· πόθεν τε εὔρηται, καὶ ποίας πατρίδος (8).

Τετραχῆ δὲ διαιρεῖται τὸ λόγιον, καὶ αὐτὸ τετραγώνον, σπιθαμῆς τὸ μῆκος καὶ εὖρος ὁμοίως. Τοῦ μὲν πρώτου στίχου πρῶτος λίθος σάρδιον, εἶτα τοπάζιον, εἶτα σμάραγδος. Τοῦ δὲ δευτέρου στίχου πρῶτος λίθος ἄνθραξ, εἶτα σάπφειρος, εἶτα ἱασπις. Τοῦ τρίτου στίχου πρῶτος λίθος, λιγύριον, εἶτα ἀχάτης, εἶτα ἀμέθυστος. Τοῦ τετάρτου στίχου πρῶτος, χρυσόλιθος, εἶτα βηρύλλιον, εἶτα ὀνύχιον. Καὶ οὗτοι μὲν εἰσὶν οἱ 13', οἱ ἐν τῇ ἐπωμίδι τοῦ ἱερέως ἐξηρητημένοι, ὧν καὶ διαφοραὶ, καὶ οἱ τόποι οὗτοι·

Α'.

Πρῶτος λίθος σάρδιος ὁ Βαβυλώνιος, οὕτω καλούμενος. Ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ εἶδει καὶ αἱματοειδής, σαρκίῳ τῷ ἰχθυῖ τεταριχευμένῳ ἑοικώς· διὸ καὶ σάρδιος λέγεται, ἀπὸ τοῦ εἶδους λαθῶν τὸ ἐπώνυμον. Ἐν Βαβυλῶνι δὲ τῇ πρὸς Ἀσσυρίαν γίνεται. Ἔστι δὲ διαυγῆς ὁ λίθος· δυνάμει δὲ ἐστὶ θεραπευτικῆς, ᾧ κέχρηται οἱ ἰατροὶ πρὸς οἰδήματα, καὶ ἄλλας πληγὰς ὑπὸ σιδήρου γιγνομένας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, σαρόνυξ, ὃς καλεῖται μολοχάς· μαλακτικὸς δὲ ἐστὶ στεατωμάτων. Τῆς δὲ αὐτῆς ἰδέας τυγχάνει, ὑπο-

B **185-225** Quod petiisti, vir praestantissime, de gemmis quas in rationali sive oraculo dicto epomidis humeralis sacerdotis, supra pectus Aaronis Dominus jussit a ligari, ut cum eorum nomina, colores sive formas, locos, et quae faciunt inde ad pietatem meditationes, tum etiam ad quam indicandam tribum quaelibet gemma posita fuerit, quoque in loco et in qua patria inveniatur, id paucis tibi exponam: hoc quidem ita se habet.

Quadrifariam dicitur rationale. Et ipsum quadratum palmi longitudinem ac latitudinem habet. Primi quidem ordinis prima gemma, sardius, tum topazius, dein smaragdus. Secundus ordo primam gemmam habet carbunculum, secundam sapphirum, tertiam iaspidem. In tertio ordine sunt, prima ligurius, secunda achates, tertia amethystus. In quarto, prima chrysolithus, secunda beryllus, tertia onychium. Et istae quidem sunt XII gemmae, quae in humerali (epomide) sacerdotis sunt annexae, quarum tum discrimina tum loci sunt isti:

I.

Prima gemma, sardius Babylonius dicta. Est vero forma ignea, et quae sanguinis colorem referat. sardio pisci sale condito et inveterato similis: quae de causa etiam sardius dicitur, a forma (colore) nomine desumpto. Nascitur in Babylone Assyriorum. Pellucida est: et vim habet medendi ad tumores ac vulnera ferro inflictia. Est et alia quae sardonix vocatur, **226** et molochites, vim emolliendi steatomata habens. Ejusdem hae coloris est cum superiore, subviridis. Gravissima autem est

(7') Deest aliquid, et sententia pendet.

(8) Genuinum et integrum Epiphanii opus de XII gemmis esse perhibetur quod in antiqua Latina

versione repertum, ex cod. Vaticano, prodiit Romae 1743. Vide infra. EDIT.

sub initium veris. cum hujusmodi malæ affectiones A incipiunt.

χλωρίζων. Ἐμβριθέστατος δὲ μᾶλλον παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ὅτε ἡ ἀρχὴ τῶν παθῶν.

II.

Topazius gemma colore rubet magis quam carbunculus. Nascitur in Topaza urbe Indiae, inventa quondam illic a lapicidis in corde alterius lapidis : quam cum splendidam vidissent, et Thebanis quibusdam ostendissent parvo pretio vendidere. Thebani vero tum temporis regnum administranti reginae attulerunt. Illa vero diademati suo imposuit in medio frontis. Habet tale experimentum hæc gemma : Attrita medica cote reddit succum non pro suo colore rubrum, sed lacteum. Implet autem succo illius attritæ quot crateres voluerit is qui affricat, idque absque prioris ponderis illa plane imminutione. Utilis est succus hic ad morbos oculorum. Epotus adversatur hydropi, et medetur tabescentibus ab uva marina sumpta.

B'.

Λίθος τοπάζιον, ἐρυθρὸς τῷ εἶδει ὑπὲρ τὸν ἀνθρακα. Γίνεται ² δὲ ἐν Τοπάζῃ πόλει τῆς Ἰνδίας, ὑπὸ τῶν ἐκεῖσέ ποτε λίθους λατομούντων, ἐν καρδίᾳ ἐτέρου λίθου· ὃν οἱ λατομήσαντες θεασάμενοι φαιδρὸν, καὶ ὑποδείξαντες ἀλάβαστρον τισιν ³, ἀπέδοντο ὀλίγου τιμήματος. Θηβαῖοι δὲ προσήνεγκαν τῇ κατ' ἐκείνον καιρὸν βασιλίσση· ἡ δὲ λαβοῦσα, ἐν τῷ αὐτῆς διαδήματι μέσον τοῦ μετώπου περιέθετο. Ἐχει δὲ ὁ λίθος δοκιμὴν τοιάνδε· Τριβόμενος ἐν λατρικῇ ἀκόνῃ, οὐκ ἐρυθρὸν ἀποδίδωσι κατὰ τὸ χρῶμα τὸν χυλὸν, ἀλλὰ γαλακτώδη. Ἐμπίπτῃσι δὲ κρατῆρας ὄσους ἀνθελῆ ἀποτρίβων, καὶ τοῦ προτέρου σταθμοῦ οὐκ ἐλαττοῦται οὐδ' ὄλως. Χρησιμεύει δὲ καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ οὗτος χυλὸς πρὸς πάθος ὀφθαλμῶν. Καὶ πινόμενος δὲ ἀντιπαθεῖ πρὸς ὕδρωπας, καὶ τοὺς ἀπὸ σταφυλῆς θαλασσίας μαραινομένους.

III.

Smaragdus gemma. Vocatur hæc etiam prasinus, estque viridi colore, et differunt tamen aliquantum inter se. Quidam enim illos vocant Neronianos, alii Domitianos. Et Neronianus quidem parva est forma, valde viridis, pellucidus, et splendens. Appellatum vero Neronianum sive Domitianum hujusmodi de causa ferunt : Neronem aiunt sive Domitianum oleum in multa vasa infudisse : et intervallo temporis, oleum viridem colorem contraxisse, hocque oleo petram copiosius rigatam floridioris coloris evasisse. Alii dicunt Neronem quemdam antiquum artificem, gemmarum sculptorem, smaragdi præcipuum usum invenisse, et gemmam istam ab illo Neronianam dictam : alii vero Domitianam appellari malunt. Sunt autem et alii smaragdi : et primus quidem nascitur in Judæa, Neroniano valde similis : alter vero in Æthiopia, quem etiam in Phisone fluvio nasci dicunt. Phison autem apud Græcos Indus, apud Barbaros Ganges vocatur. Aiunt etiam carbunculum in hoc fluvio gigni. Illic enim, **227** inquit Moses ¹, carbunculus et gemma prasinus. Ferunt autem smaragdum speculi instar imagines reddere. Tradunt etiam fabulatores vim eum habere ad prædicendas res futuras.

Γ'.

Λίθος σμάραγδος. Οὗτος καλεῖται καὶ πράσινος. Ἔστι δὲ καὶ χλωρὸς τῷ εἶδει, καὶ διαφορὰ τις ἐν αὐτοῖς. Τινὲς μὲν γὰρ αὐτοὺς Νερωνιανούς καλοῦσιν· ἄλλοι δὲ Δομετιανούς. Καὶ ὁ μὲν Νερωνιανὸς πικρὸς ⁴ ἐστὶ τῷ εἶδει, σφόδρα χλωρίζων, διεϊδῆς καὶ στίλβων. Καλεῖσθαι δὲ Νερωνιανὸν λέγουσιν, εἴτουν Δομετιανὸν, διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ὅτι φασὶν Ἐλαιὸν Νέρωνα εἶτε Δομετιανὸν ἐν σκεύεσι βαλεῖν ἱκανοῖς, καὶ ἐκ τοῦ ἰοῦ τῷ χρόνῳ χλωραίνεσθαι τὸ ἔλαιον, καὶ ἐκ τούτου τὴν πέτραν ποτιζομένην περισσοτέρως ἐξανθεῖν τῇ χροιά. Ἄλλοι δὲ φασὶ Νέρωνα τινα τεχνίτην τῶν παλαιῶν πιναροποιῶν, εἴτουν λιθουργὸν, ἐφευρεῖν τὸ ἀναγκαϊότατον τοῦ σμαράγδου, καὶ ἐκ τούτου Νερωνιανὸν καλεῖσθαι· οἱ δὲ Δομετιανὸν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλοι εἰσὶ σμάραγδοι. Ὁ μὲν πρῶτος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, πάνυ ὅμοιος τῷ Νερωνιανῷ. Ὁ δὲ ἕτερος ἐν τῇ Αἰθιοπία, ὃν καὶ ἐν τῷ Φεισσῶνι ποταμῷ λέγεται γεγεννηθῆναι. Φεισσῶν δὲ ἐστὶν ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν Ἰνδὸς καλούμενος, παρὰ τοῖς Βαρβάροις δὲ Γάγγης. Λέγουσι δὲ καὶ τὸν ἀνθρακα ἐν αὐτῷ γίνεσθαι. Ἐκεῖ γὰρ, φησὶν, ὁ ἀνθραξ, καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. Ἡ δὲ δύναμις, φασὶ, τοῦ λίθου, δηλαδὴ τοῦ σμαράγδου, πρὸς τὸ ἐνοπτρίζεσθαι πρόσωπον. Λέγεται δὲ παρὰ τοῖς μυθοποιῶσι προγυμναστικὸς εἶναι.

IV.

Δ'.

Carbunculus gemma, Puniceo colore ardet. Nascitur in Carthagine Libyæ, quæ dicitur Africa. Sunt qui ita inveniri hanc gemmam dicant : interdiu quidem non videri, sed noctu instar lampadis et carbonis scintillantantis eminus ac procul apparere. Hinc agnitam qui eam quærunt, facile inveniunt. Gestata quibuscunque vestibus tegatur, latere non potest. Splendor enim ejus extra vestes apparet : unde etiam carbunculus appellatur. Carbunculo nonnihil, parum quidem, similis est gemma ce-

Λίθος ἀνθραξ. Οὗτος εἶδος ξυφοίνικον ⁵ ἔχει. Γίνεται δὲ ἐν Καρχηδόνι τῆς Λιβύης, ἧτις Ἀφρικὴ καλεῖται. Ἐτεροὶ δὲ φασὶ τὸν λίθον τοῦτον οὕτως εὐρίσκεισθαι, οὐκ ἐν ἡμέρᾳ κατοπτρευόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα πῦρ ὄψιν δίκην λαμπάδος ἢ ἀνθρακος σπινθηρίζοντος, καὶ ὡς μακρόθεν φαίνοντος. Καὶ τούτου ἐπιγινώσκοντες, οἱ τοῦτον ἀνερευνῶντες, βιάδιως εὐρίσκουσιν αὐτόν. Βασταζόμενον δὲ ἀδύνατον διαλαθεῖν· ὁποῖοις γὰρ ἂν ἱματίοις κατακρυβῆ, ἢ ἀνταύγεια αὐτοῦ ἐξῶθεν τῆς περιβολῆς φαίνεται·

¹ Gen. ii, 12. ² εὐρηται. ³ ὡς ἀλάβαστρον, vel Θηβαῖοις τισίν. ⁴ μικρός. ⁵ ὄξυφοίνικον.

ἔθεν καὶ ἀνθραξ κέκληται. Ὀλίγον δὲ ὁ κεραύνιος λίθος αὐτῷ ἔοικε. Καλοῦσι δὲ τὸν κεραύνιον, οἰνωπὸν. Ἔστι δὲ ὁ Χαλκηδόνιος¹ καλούμενος λίθος παραπλήσιος τούτῳ, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου εὑρίσκειται.

E.

Λίθος σάπφειρος πορφυρίζων, ὡς βλάττης πορφύρας (9) τῆς μελαίνης τὸ εἶδος. Πολλὰ δὲ γένη τούτου ὑπάρχουσιν. Ἔστι γὰρ ὁ βασιλικὸς, χρυσοστιγῆς· οὐ πάνυ δὲ οὗτος θαυμαζόμενος, ὡς ὁ διόλου πορφυρίζων. Καὶ οὗτος δὲ λέγεται εἶναι ἐν τῇ Ἰνδία καὶ Λιθιοπία. Διὸ τὸ τέμενος παρὰ Ἰνδοῖς φατὶν εἶναι τοῦ Διονύσου τῆς ἀναβαθμῆς ἔχον ἐκ σαπφείρου λίθου, εἰ καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχει ἄπιστον. Ἔστι δὲ θαυμαστῆς ὁ λίθος καὶ εὐειδέστατος, καὶ χαριέστατος. Διὸ καὶ ἐν τοῖς² χλιδῶσι καὶ ὀρμίσκοις κατατιθέασιν τοῦτον, μάλιστα οἱ βασιλεῖς. Ἀλεξίπικτος δὲ ἐστὶ. Τριβόμενος γὰρ καὶ ψυδράκων καὶ φυμάτων γινομένης πληγῆς σὺν γάλακτι ἰάται, χριόμενος τοῖς ἠλωμένοις τόποις. Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ νόμῳ, τὴν Μωϋσῆ ὀφθεῖσαν ὀπτασίαν ἐν τῷ ὄρει, καὶ δοθεῖσαν νομοθεσίαν, ἐπὶ λίθου σαπφείρου πεφυκέναι λέγεται.

Γ.

Λίθος ἱασπιδίς. Οὗτός ἐστι τῷ εἶδει σμαραγδίζων, παρὰ δὲ τὰ χεῖλη τοῦ θερμώδοντος ποταμοῦ εὑρίσκειται, καὶ περὶ Ἀμαθοῦντα, οὐ τοὺς ἐν Κύπρῳ³. Ἄλλ' ἐστὶ γένος πολὺ καλούμενον Ἀμαθοῦσιον. Τὸ εἶδος δὲ τοιόνδε ἐστὶ τοῦ λίθου· Κατὰ τὴν σμάραγδόν ἐστὶ χλωρίζουσα, ἀλλὰ ἀμβλυτέρα καὶ ἀμαυροτέρα. Καὶ ἐνδοθεν χλωρὸν ἔχει τὸ σῶμα, ἐπικυῖα ἐφ' χαλκοῦ, ἔχοντι φλέβας τετραστίχους· ὡς δὲ τοῦτο ἠκούσαμεν εἶναι φαντασίας, ὡς οἱ μυθολόγοι⁴ λέγουσιν. Ἄλλη δὲ ἐστὶ γλαυκότερα θαλάσσης, βαθυτέρα τῷ ἀνθεὶ καὶ τῇ βαφῇ. Ἄλλη δὲ ἐν τοῖς σπηλαίοις, ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰδῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ, ὁμοιάζουσα τῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος⁵ κόχλου, διαυγεστέρα μᾶλλον, ὡσπερ οἶνω ὁμοιάζουσα, ἢ ἀμεθύστου ξανθοτέρα⁶. Οὐ γὰρ ἐστὶ μιᾶς χροιάς, οὐδὲ τῆς οὐτῆς δυνάμεως. Ἄλλ' ἢ μὲν ἐστὶ χαυνοτέρα, καὶ λευκότερα, οὔτε πάνυ στίλβουσα, οὔτε πάλιν ἀποδέουσα· ἄλλη δὲ κρυστάλλου ὕδατι ὁμοία. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν μυθοποιῶν ἄκος εἶναι φαντασιῶν⁷. Εὐρέθη δὲ παρὰ Ἰθῆρτι καὶ περὶ τῶν Ἰνδῶν τοῖς κατὰ τὴν Κασπίαν γῆν. Ἄλλη δὲ ἱασπιδίς, οὐ πάνυ λάμπουσα, χλωρὰ, ἣτις⁸ ἔχει γραμμὰς μέσας. Καὶ ἄλλος ἱασπιδίς ὁ παλαιὸς καλούμενος, ὁμοίος ἢ χιόνι, ἢ ἀφρῶ θαλάσσης. Τούτων φασι οἱ μυθοποιοὶ τοὺς θῆρας τοὺς ἐν ἀγρῷ φοβεῖσθαι, καὶ τὰ φάσματα.

Ζ.

Λίθος λιγύριον⁹. Τούτου δὲ τὴν εὐρεσιν οὐδαμῶς ἐγνώμεν, οὔτε παρὰ φυσιολόγοις, οὔτε παρὰ τισιν ἀρχαίοις τοῖς περὶ τούτων μεμεριμηνηκόσιν. Εὑρομένον δὲ λαγκούριον οὕτω καλούμενον λίθον, ὃν τινες

raunius, quem aliqui οἰνωπὸν a vini nigricantis colore cognominant. Est etiam gemma dicta carchedonius non absimilis huic, quoniam et ibidem loci reperitur.

V.

Sapphirus gemma purpurascit, ut species blattæ, id est, purpuræ nigrae. Multa sunt ejus genera. Est enim regius, aureis punctis varius. Non est vero hic in tanta admiratione, quanta ille qui prorsus purpurascit. Et hic dicitur esse cum in India tum etiam in Æthiopia. Quocirca aiunt apud Indos templum exstructum Baccho exstare, quod gradus ex sapphiro trecentos sexaginta quinque habeat, quamvis multi fidem non adhibeant. Est vero gemma admirabilis, pulcherrima, gratissima: propterea etiam in armillis et monilibus reponi consuevit, idque potissimum a regibus. Locum etiam inter remedia habet. Attrita enim et lacti permista plagis quæ fiunt ex pustulis albis et tuberculis medetur, si illis illinatur. Scriptum est et in lege, visionem quæ Mosi apparuit in monte, et legem datam, in gemma sapphiro fuisse expressam.

VI.

Jaspis gemma. Hæc smaragdum forma (colore) refert. Invenitur ad ripas Thermodontis fluvii, et circa Amathuntem **228** oppidum Cypri. Hujus vero lapidis Amathusii dicti multa sunt genera. Quod ad colorem, viret ut smaragdus; sed est obtusior et hebetior. Intus corpus habet viride, similis ærugini, habetque venas quatuor ordinum. Hæc noxia phantasmata expellit, ut quidam fabulantur. Est et alia magis glauca quam mare, saturatior flore et tinctura. Alia reperitur in speluncis montis Idæ in Phrygia, pellucidior purpura quæ cochleæ marinæ sanguine tingitur, et vini nigricantis colori similior, amethysto saturatior. Nec enim unius et ejusdem coloris ac facultatis est jaspis; sed hæc quidem mollior est et albior, quæ neque valde nitet, neque rursus splendore destituitur; alia vero similis aquæ glaciei. Tradunt fabulatores hæc ipsa pelli phantasmata. Invenitur autem apud Iberos et pastores Hyrcanos, qui terram Caspianam accolunt. Est et alius jaspis, non valde splendens, viridis. Est et alius idem antiquus vocatus, similis nivis seu spumæ marinæ. Hunc tradunt fabulatores tum venenatas bestias, tum etiam spectra metuere.

VII.

Ligyrius vel lyncurius gemma. De hujus inventione vel apud naturæ indagatores, vel apud alios veteres, qui harum rerum meminerunt, nihil cognovimus. Invenimus tamen lancurium gemmam

¹ καρχηδόνιος. ² ταῖς. ³ Ἀμαθοῦντα τὴν ἐν Κύπρῳ. ⁴ ἔχουσα. φ. τετ. καὶ ταύτην ἄκος εἶναι φαντασιῶν, οἱ μυθ. ⁵ πορφύρας τῆς ἀπὸ τοῦ αἵμ. ⁶ βαθυτέρα. ⁷ φαντασμάτων. ⁸ F. λιγκούριον.

(9) Πορφύρας puto pro interpretatione in margine scriptum fuisse.

vocatam, quam vulgari lingua lagurium appellant. Et forte puto hunc esse ligurium, quandoquidem divinae Litteræ nomina transposuerunt, exempli gratia, smaragdum prasinum appellantes. Et inter nomina gemmarum hyacinthi, qui et præcipuus et pretiosus est lapis notusque omnibus, non meminerunt : ut in mentem nobis venerit, num forte ligyrium hanc gemmam appellet sancta Scriptura. Hyacinthus igitur diversas habet formas. Quo enim reperitur colore profundior, eo cæteris præstantior est. Similis est colori lanæ qui suppurascit aliquatenus. Quapropter vestes sacerdotales hyacintho et purpura ornatas fuisse tradit divina Scriptura. Et primus quidem lapis vocatur marinus; secundus, roseus; tertius, nativus; quartus, channikeus; quintus, perileucus. Inveniuntur hæc gemmæ in interiori Barbaria Scythiæ; et propter quod sunt valde pretiosæ, miram quoque efficaciam habent : nam in ignis carbones coniectæ, ipsæ quidem tantum abest ut absumantur, ut ipsos carbones exstinguant; nec id tantum, sed si quis hanc gemmam panniculo involutam in carbones ignitos coniecerit, panniculus quoque illæsus conservatur. Dicitur etiam hæc gemma conducere mulieribus parituris, ut facilius pariant. Præterea fugat spectra.

229 VIII.

Gemma achatis. Hanc gemmam suspicati sunt quidam esse eam quæ dicitur perileucos, quæ in hyacinthi ¹ mentione dicta est a nobis. Mirabilis est gemma coloris subcærulei, extrinsecus circumferentiam habens albam instar marmeris vel eboris. Invenitur circa Scythiam. Est etiam inter achatis species, quæ leonis colorem habet. Si teratur cum aqua, et illinatur morsui venenato, avertit venenum scorpii, viperarum et hujusmodi venenatarum bestiarum.

IX.

Amethystus gemma. Hæc circumferentiam habet profundo ceu colore flammæ ardentem; ipsa vero circumferentia in medio albior est, et a vino Græcis dictum colorem vibrat. Forma ejus est varia, forte autem et ipsa in montibus Libyæ nascitur. Quædam ex eis puro hyacintho est similis, altera vero purpuræ : nasciturque in littore et præruptis locis maris ejusdem Lybiæ.

X.

Gemma chrysolithus. Hunc aliqui chrysophyllum (10) vocarunt. Aurum quidem colore suo refert. Invenitur autem in puteo duplisis petrae ad mœnia Achæmenitidis Babylonis. Babylonem etiam et puteum illum Achæmenitida cognominant, quod dicant regis Cyri patrem Achæmenem vocatum

Α τῆ τρανή διαλέκτῳ λαγούριον καλοῦσι. Καὶ τάχα τοῦτο οἶμαι τὸ λιγύριον, ἐπειδὴ αἱ θεῖαι Γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἐτέρως μετεποιήσαντο· ὡς τὸν σμάραγδον πράσινον. Καὶ ὅτι πως ἐν τῇ τῶν λίθων τούτων ὀνομασίᾳ, οὐκ ἐμνήσθησαν καὶ ὑακίνθου, καίτοι γε πρό- ὄπτου καὶ ἐντίμου ὄντος λίθου· ὥστε εἰς νοῦν ἡμᾶς λαβεῖν, μήποτε τὸ λιγύριον τοῦτο καλεῖ ἡ θεία Γραφή. Ὑακίνθος οὖν τὰς μὲν ιδέας ἔχει διαφόρους. Ὅσω γὰρ εὐρίσκεται ὁ λίθος βαθύς ² τῇ χροιά, τοσοῦτον ἀναγκαιότερός ἐστι τῶν ἄλλων. Ἔοικε δὲ ὑακίνθος τῇ ἐρέᾳ, ἢ ὑποπορφυρίζων ³ ποσῶς. Διὸ καὶ ἡ θεία Γραφή ἐξ ὑακίνθου καὶ προφύρας τὰ ἱερατικά ἐνδύματα κεκοσμηθῆσθαι φησι. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος λίθος καλεῖται θαλασσίτης· ὁ δὲ δεύτερος, ῥοδινός· ὁ τρίτος, νάτιθος· ὁ τέταρτος λέγεται χαννιαῖος· ὁ δὲ πέμπτος, παραλεύκιος ⁴. Εὐρίσκονται δὲ οὗτοι ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ βαρβαρίᾳ τῆς Σκυθίας. Οὗτοι δὲ οἱ λίθοι μετὰ τοῦ εἶναι πολύτιμοι, ἔχουσι καὶ ἐνέργειαν τοιαύτην· Βαλλόμενοι εἰς ἄνθρακας πυρῆς, αὐτοὶ μὲν οὐ βλάπτονται, τοὺς δὲ ἄνθρακας σβεννύουσιν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰ λαθῶν τις τὸν λίθον ἐνειλίσσει ὀθόνη, καὶ ἐπιθῆ ἐπ' ἄνθρακας πυρῆς, οὐδ' αὐτὴ ἡ καλύπτουσα ὀθόνη φλογίζεται, ἀλλὰ μένει ἀσινή. Λέγεται δὲ ὁ λίθος ταῖς τιχτούσαις γυναῖξιν εἰς εὐτεχνίαν χρησιμεύειν. Ἔστι δὲ καὶ φασμάτων ἀπελαστικός.

Η΄.

Λίθος ἀγάτης. Οὗτος ὑπελήφθη εἶναι περίλευκος καλούμενος, ὅς ὑπὸ τὸν ὑακίνθου εὐρίσκεται. Θαυμαστός δέ ἐστι, τῷ εἶδει ὑποκυανίζων, ἔξωθεν περιφέρειαν λευκὴν ἔχων, μαρμάρου τρόπον ἢ ἐλεφαντίνου ⁵. Καὶ οὗτος δὲ περὶ τὴν Σκυθίαν εὐρίσκεται. Ἔστι δὲ ἐκ τούτων τῶν λίθων ἀγάτης χροῶμα ἔχων λέοντος· τριβόμενος δὲ μεθ' ὕδατος, καὶ χρίόμενος ἐπὶ δῆγματος θηρίου, ἀποτρέπει τὸν σκορπίου, καὶ ἐχιδνῶν, καὶ τῶν τοιαύτων.

Θ΄.

Λίθος ἀμέθυστος. Οὗτος κατὰ τὴν αὐτοῦ περιφέρειαν φλογίζων ἐστὶ βαθύς. Ἡ δὲ αὐτὴ ἐστὶ λευκοτέρα ἐκ τοῦ μέσου, οἰνωπὸν ἀποπέμπουσα εἶδος. Ἡ δὲ μορφή αὐτοῦ διάφορος. Τάχα δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ὄρεσι γίνεται τῆς Λιβύης. Ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ὑακίνθου καθαρῶ παραπλήσιος· ὁ δὲ ἀμφικόχλι (11). Γίνεται ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς θαλάσσης τῆς αὐτῆς Λιβύης.

Ι΄.

Λίθος χρυσόλιθος. Τοῦτόν τινες χρυσόφυλλον κεκλήκασι. Χρυσίζων μὲν ἐστίν. Εὐρίσκεται δὲ ἐν τῷ φρέατι διπέτρῳ, παρὰ τὸ τεῖχος τῆς Ἀχαιμενίτιδος Βαβυλωνός. Τὴν γὰρ Βαβυλῶνα καὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο Ἀχαιμενίτιδα καλοῦσιν, ὅτι, φασίν, ὁ πατὴρ Κύρου τοῦ βασιλέως, Ἀχιμενεὺς ⁶ ἐκαλεῖτο. Ἔστι

¹ al. sub Hyacintho reperitur. ² βαθύτερος. ³ ἢ ὑποπορφυρίζει. ⁴ περίλευκος, in sequenti cap. ⁵ ἐλέφαντος. ⁶ Ἀχαιμένους.

(10) Chrysophyllum alii auctores non habent, sed chrysoberyllum, eamque Babylonicam : quod huic loco convenit.

(11) Θαλάσσης, vel θαλασσίῳ κόχλι· vel potius αἶματι κόχλου, ut supra in sexto lapide.

δὲ καὶ χρυσόπαστος (12). Οὗτος στομαχικὸς καὶ κοι-
μακὸς τριβόμενος, καὶ πινόμενος, ἰαματικὸς ὑπάρ-
χει.

IX.

Λίθος βηρύλλιον, γλαυκίζων μὲν ἔστι, θαλασσοθα-
φῆς, ἔχων εἶδος καὶ τῆς ὑδαρεστέρας ὑακίνθου. Γί-
νεται δὲ περὶ τὸ τέρμα τοῦ ὄρους τοῦ καλουμένου
Ταύρου. Εἰ δὲ τις θελήσῃ κατὰ ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου
τοῦτον ἀνακαλέσαι¹, φαίνεται ὡς ὑελοῦ κέγχρους
ἔχων ἐνδοθεν διαυγεῖς. Ἄλλη δὲ τις βήρυλλος, ταῖς
κόραις τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ δράκοντος ἔστι παραπλη-
σία. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη πάλιν ὁμοία κηρῷ. Ἐφάνη
δὲ αὕτη περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ.

IB.

Λίθος τὸ ὄνυχιον. Οὗτος ὁ λίθος ξυνήν πάνυ ἔχει
τὴν χροιάν. Τέρπεσθαι δὲ τῷ λίθῳ τούτῳ φασὶ τὰς
νύμφας τῶν βασιλέων, ἢ καὶ πλουσίων ἀνδρῶν, αἴ-
τινες καὶ εἰς ἐκπτώματα (13) ἴδια ἀνατρέψασαι ἔχουσι
τὸν λίθον τοῦτον. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὄνυχίται ὁμωνύ-
μως καλούμενοι, οἵτινες κηρῷ τῷ μελιχρῷ εἰσὶ
παραπλήσιοι. Τινὲς δὲ φασὶν αὐτοὺς ἐξ ὕδατος ἀταί-
κτου πεπηχθαι. Ὀνυχίτας δὲ αὐτοὺς λέγουσι φυ-
σιολογικῶς, ἐπεὶ ὁ ὄνυξ τῶν ἀστειῶν ἀνδρῶν μαρ-
μάρῳ ἔστι συνεδιαζόμενος², σὺν τῇ τοῦ αἵματος ἰδέᾳ.
Ἄλλοι δὲ πού καὶ τὸν λίθον τὸν μαρμάρινον ἀπὸ τοῦ
δοκιμίου, ψευδῶνύμως ὄνυχίτην καλοῦσι διὰ τὸ καθα-
ρὸν τῆς λευκότητος³.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΟΣ ΛΙΘΟΥ,

Ὅτι καὶ αὐτὸν ἐφέρει ὁ ἀρχιερεὺς τρίς ἐνιαυτοῦ
εἰσερχόμενος εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων.

Ὁ λίθος ὁ ἀδάμας ἐμπερής ἔστι κατὰ τὴν χροιάν
τῷ ἀέρι. Τοῦτον δὲ ἐφέρει ὁ ἀρχιερεὺς ὅτε εἰσέρχεται
εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων. Τρίς δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσέρ-
χεται τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ τῆς
Σκηνοπηγίας. Ἦν δὲ κείμενος ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ
ἀρχιερέως ὅτε ἐνεδιδύσκετο τὸν ποδήρη, καὶ ἐπάνω
τοῦ ποδήρους ἐπενεδύετο τὴν ἐπωμίδα. Κατέβαινε δὲ
ἢ ἐπωμὶς ὀλίγον κατώτερον τοῦ στήθους. Ἦν γὰρ
σπιθαμῆς καὶ ἡμισείας τὸ μῆκος. Ἐκ δεξιῶν δὲ καὶ
ἐξ ἐωνύμων ἐπάνωθεν τῶν μαζῶν⁴, ἐνθα δύο ἀσπι-
δίσκοι ἦσαν συνεβραμμένοι, ἀπηώρηντο δύο σμάρα-
γδοί. Εἰς μέσον δὲ τούτων ἦν ἡ δῆλωσις, ὅς ἦν ὁ
δηλωθεὶς⁵ ἀδάμας, τὴν χροιάν ἀερίζων. Ἐπάνω δὲ
τῶν ὤμων οἱ δηλωθέντες δώδεκα λίθοι. Τρίς δὲ, ὡς
εἴρηται, τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐδηλοῦτο τῷ λαῷ διὰ τοῦ πετά-
λου. Καὶ εἰ ἐν ἀμαρτίᾳ εὐρέθησαν, καὶ μὴ ἐν ταῖς
ἐντολαῖς, ἃς ἐδεδώκει ὁ Θεός, ἐτρέπετο, φασὶν, ἢ χροιά
τοῦ λίθου, καὶ ἐγένετο μέλας· καὶ ἐκ τούτου ἐγίνω-

¹ ἀνακλάσαι. ² συνεδιαζόμενος, vel ὁμοιαζόμενος.
³ In humeris. ⁴ Galero addita.

(12) Χρυσόπαστος. Il est, aureis punctis consper-
sus; malum χρυσόπραστος, quæ gemma colore porri
succum refert, auri intervenientibus guttis, unde
similiter ab auro, ut chrysolithus nomen accepit :
non chrysolitho tamen, sed beryllo, de qua mox
agetur, cognata.

(13) Ἐκπτώματα. Ex onyche enim pocula facta
legimus.

fuisse. Invenitur et chrysopastus, quæ stomachicis
et celiacis pota vim medendi habet.

XI.

230 Beryllus gemma glauca est, colore ma-
ris, aut hyacinthi dilutioris. Nascitur circa finem
montis Tauri. Si quis velit hanc e regione solis
contemplari, videbitur non secus ac vitrum intrin-
secus grana milii habere pellucida. Est et alia be-
ryllus pupillis oculorum serpentum similis. Item
alia ceræ similis, quæ circa Euphratis exitum re-
peritur (14).

XII.

B Onyx vel onychium gemma. Est hæc valde flavo
colore. Plurimum delectari hac gemma aiunt regum
et divitum hominum sponsas, quæ hanc gemmam
in poculorum usum converunt. Sunt et alii
onychitæ æquivoce dicti, qui ceræ, mellis colorem
habentis, sunt similes. Aiunt autem aliqui eos ex
aqua coire ac veluti congelari. Onychitas appel-
lant a nativo eorum colore, quia elegantium viro-
rum unguis sit marmoris similis, non sine colore
sanguinis tamen. Alii vero sane et ipsum marmor
ab exploratione unguis onychitam vocant, falso
nomine propter puritatem albedinis (15).

DE ADAMANTE GEMMA,

C Quam etiam gestabat summus pontifex, dum ter in
anno ingrederetur Sancta sanctorum.

Adamas colore similis est acri. Hunc gestabat
summus pontifex in Sancta sanctorum ingrediens.
Ter vero in anno ingrediebatur, in Paschate, Pen-
tecoste et Tabernaculorum festo. Ponebatur autem
super pectus summi sacerdotis, ubi is talarem ve-
stem, et super talarem humerale (16) induisset.
Descendebat vero humerale paulo infra pectus; erat
enim ejus longitudo dodrantis (17) cum dimidiō.
A dextris et a sinistris supra mamillas⁶, ubi duo
231 parva ceu scuta consuta erant, pendebant duo
smaragdi. In medio autem horum erat declaratio,
quæ erat jam dictus adamas, colore acri referens.
Super humeros vero duodecim jam indicatæ
gemmæ. Ter vero, ut dictum est, per annum osten-
debatur (sic ornatus pontifex) populo cum lamina
aurea⁷. Quod si in peccato deprehenderentur, si
in præceptis quæ dederat Deus, non ambulassent,
mutabatur, ut ferunt, color lapidis, et fiebat niger.

² διὰ τὸ ἀκριβὲς τῆς λευότητος. ⁴ ὤμων. ⁵ ὁ ἦτοι δηλ.

(14) Berylli si sphaericæ fiant, et radiis solis op-
ponantur, ignem emittunt, ut specula concava.
Anonymus. Sic et crystalli.

(15) Alabastrites quidem lapis a Dioscoride etiam
onyx vocatur.

(16) Epomidem D. Hieron. superhumeralē ver-
tit.

(17) Σπιθαμῆς, palmi, D. Hieronymus.

Hinc agnoscebant quod Dominus mortem missurus esset. Cum vero eos gladio perdere vellet, effiebat sanguinei coloris. Ut per Jeremiam inquit: *Emitte populum ipsius, et egrediantur; quicumque ad mortem, ad mortem; quicumque ad gladium, ad gladium; quicumque ad famem, ad famem; quicumque ad captivitatem, ad captivitatem*¹. Quodsi ut nix splenderet, agnoscebant se non peccasse, et tunc festum celebrabant. Quemadmodum propheta ait: *Celebra festa tua, Juda, redde vota tua: abstulit Dominus tuas iniquitates. Redemit te e manibus hostium tuorum. Regnabit Dominus in medio tui. Non videbis ulterius mala*². Idcirco etiam tempore Zachariæ patris Joannis, dum ad eum vices spectarent, in Paschate, splendidus fuit lapis. Tum etiam cœpit hoc anno fungi sacerdotio. Sequentem autem alius tunicam talarem sumpsit: quando etiam tardante Zacharia in Sanctis sanctorum, anxius erat populus³, ne forte gemma eos peccati redargueret. Cæterum ipso egresso agnoscentes, quod magnæ gloriæ visionem vidisset, valde exhilarati sunt. Nasciturus enim erat Joannes prænuntius Christi. Quapropter etiam lamina aurea glorificata apparuit.

Quoniam vero isti duodecim lapides jussi sunt inseri Rationali, secundum duodecim tribus Israeliticæ, ut unusquisque lapis uni tribui responderet, veniam juxta divisionem præcedentem ad filios in Jacobo natorum seriem. Ita enim convenit eos (filios Jacobi et lapides) idoneo ordine conjungi.

Filii Leæ quatuor; Ruben, sardius; Symeon, topazius; Levi, smaragdus; Judas, carbunculus.

Filii Bilhæ, duo. Bilha ancilla erat Rachelis. Rachel vero cum non pareret, dedit eam Jacobo in uxorem, ut filios in ea susciperet. Nati autem sunt **232** ex ea: Dan, sapphirus; Nephthali, jaspis.

Filii Zilphæ, duo. Zilpha ancilla erat Leæ, et dedit eam Lea Jacobo in uxorem, ut ex ea filios procuraret. Sunt vero isti: Gad, ligurius; Aser, achates.

Filii Leæ, duo: Isachar, amethystus; Zabulon, chrysolithus.

Filii Rachelis, duo: Joseph, beryllus; Benjamin, onychium.

Hæ sunt duodecim gemmæ, unicuique tribui Israelis respondententes.

¹ Jer. xv, 4, 2. ² Nahum i, 15. ³ Luc. i, 21 sqq. ⁴ πέταλον. ⁵ ἐγκατακλεισθῆναι.

σπον ὅτι θάνατον ἐξαπέστειλε Κύριος. Ἦνίκα δὲ ἐν μαχαίραις αὐτοὺς ἔπεμπεν, ἐγένετο αἱμάτινος· ὡς ἐν τῷ Ἱερεμιά φησὶν· Ἐξαπέστειλον τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσονται, ὅσοι εἰς θάνατον, εἰς θάνατον· ὅσοι εἰς μάχαιραν, εἰς μάχαιραν· καὶ ὅσοι εἰς λιμὸν, εἰς λιμὸν· καὶ ὅσοι εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν. Εἰ δὲ ἐγένετο ὡσεὶ χιῶν λαμπρῶς, ἐγένωσκεν ὁ λαὸς ὅτι οὐδαμοῦ ἁμαρτία· καὶ τότε ἐώρταζον· ὡς λέγει ὁ προφήτης· Ἐώρταζε, Ἰούδα, τὰς ἐορτάς σου, ἀπόδος τὰς εὐχὰς σου· περιέλα Κύριος τὰ ἀδικήματά σου. Λελύτρωκέ σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου. Βασιλεύσει Κύριος ἐν μέσῳ σου. Οὐκ ἔφη κακὰ οὐκ ἔτι. Διὸ καὶ ἐπὶ Ζαχαρίου τοῦ πατρὸς Ἰωάννου ἐν τῇ ἐφημερίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῷ Πάσχα, λαμπρῶς ἐγένετο ὁ λίθος. Τότε γὰρ ἀρχὴν ἔλαβε τοῦ ἱερατεῦσιν τὸν ἐν-αυτόν. Καὶ τῷ ἐπιόντι ἕτερος ἀνελάμβανε τὸν ποδήρη· ὅτε καὶ βραδύνοντος τοῦ Ζαχαρίου εἰς τὰ Ἁγία τῶν ἁγίων ἐν ἀγωνίᾳ ἦν ὁ λαὸς, μὴ πατεῖσθαι ὁ λίθος αὐτοῖς ἐλεγμὸς ἁμαρτίας. Καὶ ἐξελεύσας αὐτοῦ, καὶ γνόντες ὅτι μεγάλης δόξης ὀπτασίαν ἐώρακεν, ἐχάρησαν σφόδρα. Ἰωάννης γὰρ ἦν μέλλον γενναῖσθαι ὁ ἄγγελος τοῦ Χριστοῦ. Διὸ καὶ δεδοξασμένον τὸ πέταλον⁴ ἐφάνη.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ οἱ δώδεκα λίθοι οὗτοι προσετάχθησαν ἐγκατακλεισθῆναι⁵, ὡς εἶναι ἓνα λίθον πρὸς μίαν φυλὴν ἡρμοσμένον, ἐλευσόμεθα κατὰ τὴν προτέραν διαίρεσιν, ἐπὶ τὴν ἀκολουσίαν τῶν γεγεννημένων υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Οὕτω γὰρ ἐστὶν ἀρμόδιον συντάττειν αὐτούς.

Παῖδες Λείας δ'· Ρουβὴν, σάρδιον· Συμεὼν, τοπάζιον· Λεὺϊ, σμάραγδος· Ἰούδας, ἀνθραξ.

Παῖδες Βαλλᾶς β'· Ἡ Βαλλὰ παιδίσκη ἦν τῆς Ῥαχὴλ. Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἔτικτε, δίδωσι τῷ Ἰακώβ αὐτὴν γυναῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. Εἰσὶ δὲ οὗτοι· Δάν, σάπφειρος· Νεφθαλεῖμ, ἰασπις.

Παῖδες Ζελφᾶς β'· Ἡ Ζελφὰ παιδίσκη ἦν τῆς Λείας, καὶ δίδωσι τῷ Ἰακώβ γυναῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. Εἰσὶ δὲ οὗτοι· Γὰδ, λιγύριον· Ἀσήρ, ἀχάτης.

Παῖδες Λείας β'· Ἰσάχαρ, ἀμέθυστος· Ζαβουλὼν, χρυσόλιθος.

Παῖδες Ῥαχὴλ β'· Ἰωσήφ, βηρύλλιον· Βενιαμὴν, ὀνύχιον.

Οὗτοι εἰσιν οἱ ἡρμοσμένοι δώδεκα λίθοι καθ' ἐκαστὴν φυλὴν τοῦ Ἰσραὴλ.

AD LECTOREM.

Cum superior ille liber Epiphaniæ longe brevior in manuscriptis quibusdam codicibus exstaret, ubi et multa secus quam in Gesneri editione legerentur, nos, ut ne quid, quod Epiphaniæ inscriberetur, desiderare posses, etiam alteram illam editionem, quæ prioris velut epitome quædam videtur, subjiciendam decrevimus, cum Latina interpretatione Francisci Turriani. Quod utrumque una cum aliis Epiphaniæ opusculis accepimus a R. P. Andrea Schotto Societatis nostræ humanissimo peræque et eruditissimo viro. [At hæc epitome non Epiphaniæ est, sed Anastasii Sinaitæ, in cujus etiam operibus invenitur quæst. 40; hic igitur omittenda erat. EDIT.]